

A téma *Tánc és dráma* és *Dráma a speciális oktatásban* volt. Erre a programra az új oktatási miniszter is ellátogatott. A hatodik szeminárium 1995 októberében került megrendezésre *Dráma a múzeumokban*, *A dráma/a játék öröksége* és *Maszk és dráma* címmel. 1997 decemberében került sor a hetedik szemináriumra, ahol különböző szekciók voltak: *Tanterv és dráma*, *Maszkos dráma*, és *Improvizációs játék mint drámatanítási módszer*.

Ma a Kreatív Dráma Egyesület a az oktatási dráma jól kifejlesztett programjával rendelkezik. Az egyesület egy növekvő, fejlődő szakmai szervezet mindazok számára, akik a dráma oktatásában érdekeltek. A célja támogatni és segíteni, hogy a dráma része legyen egy mindenki számára elérhető teljes és kiegyensúlyozott oktatásnak. Támogatja a munkával kapcsolatos kezdeményezéseket a szakszervezeteken és politikai pártokon keresztül is azért, hogy elérje célját. Az 1990-ben megalapított Kreatív Drámáért Egyesület kb. 175 taggal rendelkezik. Különböző városokban kisebb szervezetek alakultak. Több mint 600 tanár, szociális munkás stb. vett részt az egyesület által rendezett kurzusokon az elmúlt 20 évben. Az igény a drámás továbbképzésekre gyorsan nő. Törökországban az a célcsoport, amelyik érdeklődik a drámás tevékenységek iránt, a foglalkozásukat tekintve széles skálán mozog, így a tanárokon és a művészekon kívül ügyvédek, fogorvosok, de például pedikűrösök, mérnökök stb. is vannak a tagjai között. Ez csak Törökország számára különleges szituáció. Azonban nemcsak az oktatásban teszi a dráma alkalmazását lehetővé, hanem a társadalmi és a szakmai életben is. A börtönőrök, rendőrök, háziasszonyok és sérült emberek maroknyi csoportja nagyon fontos résztvevői lettek a Kreatív Dráma Egyesületnek az elmúlt években. A Kreatív Dráma Egyesület (mint az egyetlen erre felhatalmazott intézmény) oklevele az Oktatási Minisztérium által elfogadott, és ez az egyetlen forrás a drámatanárok számára. A Kreatív Dráma Egyesületek tantervét, a dráma egyetemi képzését az egyetemek különböző tanszékei vették át.

Kertész Ágnes fordítása

Gaza-monológok

Vatai Éva

A színházi nevelés szép példája a palesztin *Ashtar Színház* kezdeményezése: a háború borzalmas napjait átélt gyerekekkel monológokban írták meg és játszották el érzéseiket. Az egy évig tartó workshopban részt vevő fiatalok így kaptak lehetőséget a gyerekkorban elszenvedett háborús traumák művészi eszközökkel történő feldolgozására.

Az Ashtar Színház a világ országaiban olyan partnereket keresett, akik készen álltak arra, hogy közös reflexiók során színpadi formába öntsék a 34 monológ közül szabadon választottakat.

A munkára az Üres Tér és a Leówey Gimnázium színjátszóival vállalkoztam. Miért velük? Mert érzékenyek a témára: a francia-magyar két tanítási nyelvű tagozaton három palesztin származású fiatal is tanul. (Közben mi is sokat tanulunk tőlük: nem isznak, nem terjesztik tüzzel-vassal a vallásukat, nem hóbörögnek, nem igényelnek más elbánást – csipőből cáfolják a lusta és agresszív arab sztereotípiát.) Az irántuk érzett tiszteletből kezdett bennünket érdekelni a téma. Szeptember elejére összeállt a csapat: Tóth Rebeka, Shadeh Noura, Szamosi Dana, Börcsök Péter, Shadeh Ahmed, Misota Dániel, Shadeh Fadi. Legtöbbjük végzős gimnazista, több év közös színjátszás után ez lesz számukra a „jutalomjáték.”

A **monológ**, ez az őszinte és mély színházi forma lehetőséget teremt arra, hogy a fiatalok érzésein át mi is megéljük szenvedéssel teli mindennapjaikat. De vajon szükséges-e ezt megélni nekünk, akik soha nem tapasztaltuk közről a háború kegyetlen logikáját? Talán épp elég nagy feladat lenne megérteni és tolmácsolni.

Ez a kérdés foglalkoztatott bennünket leginkább, mielőtt belevetettük magunkat a színházi kalandba. Először átolvastuk mind a 34 monológot, aztán lefordítottuk a szövegeket. Közben elkezdtünk belesodródni az eseményekbe – filmeket, cikkeket olvastunk, s kerestük az igazságot. Nem a politikai gubancokat akartuk kibogozni, csak egyszerűen a kiszolgáltatott gyerek igazságát megmutatni.

Nagyon hosszú érzelmi út volt, sokszor kellett figyelmeztetnem a fiatalokat a brechti elidegenítő játékra: *Ne éld át, csak mutasd fel! És ösztönözz továbbgondolásra!* Mert ki kívánná a játszóktól, hogy újra átéljék a tengernyi szenvedést?

Munkánkba közben külső erők is be akartak avatkozni. A New Yorkban rendezett találkozóra, ahol minden résztvevő országból egy fiatal képviseli a partnereket, a palesztin nagykövetség akart delegálni résztvevőt. Ám a szervező palesztin színház gyorsan megfogalmazta véleményét: ez civil munka táplálta civil kezdeményezés, s a partnerek szabadon választhatnak, hiszen ők a projekt művészeti és pedagógiai terhei-

nek felvállalói. Most közös munkánk vége felé közeledünk. Egy dolgot megértettünk: ki vagyunk szolgáltatva a politikusok mindenén átázoló, szörnyűséges hatalomvágyának, kegyetlen és manipuláló önérdékének. És ha valamit tehetünk azért, hogy ennek szörnyűséges következményeit a színház segítségével felmutassuk, azt meg kell tennünk. „Senki sem követ el nagyobb hibát, mint azok, akik csak azért nem tesznek semmit sem, mert úgyis csak kicsit tudnának tenni.”

A résztvevő országokban október 17-én megszólaltak a monológok: kicsiny emberek láttatják velünk a borzalmakat, adnak példát szolidaritásból és reményből, s érnek szemünk előtt felnőttekké.

Válogatás a szövegekből

7.

Kiskorom óta arról álmodom, hogy híres focista leszek. Azt hittem, hogy egy napon az álmom valóra válik... de mára már ezernyi akadály áll az utamban. Nincsenek sem felnőtt- sem gyerekpályák, és az ostrom miatt tovább romlott a helyzet.

Ha én lennék a miniszterelnök, a legtöbbet az Ifjúsági és Sportminisztériummal foglalkoznék. Mindenhova sportpályákat építtetnék, főleg az iskolákba, és hagynám, hogy a diákok szabadon játsszanak, s ne zavarhassa ki őket az őr. A klubokban eltörölném a tagdíjat, és rendben tartanám a parkokat.

De az álom, a biztonság, a remény és a jövő csak szavak – elvesztik a jelentésüket egy olyan országban, amely a legkisebb álmot is megöli.

Kapus voltam és a barátom, Mohamed állandóan azt mondta: „Most berúgom neked!”, de én mindig kivédtem a lövéseit. 2009. január 7-én, egy háborús napon a házunk ajtaja előtt ültem. Kődös volt az idő. Jött és azt mondta, hogy a haverom, Mohamed mártírhalált halt. Persze ezt nem hittem el. Elindultam megkeresni a barátomat. Nagyon féltem a haláltól. Megérkeztem a mecsetbe és megláttam a legjobb barátomat, Mohamedet, darabokban, palesztin zászlóval letakarva.

Nagyon-nagyon sírtam, és rettentően szomorú voltam, amiért nem tudtam megölelni. Kivittük a temetőbe és eltemettük. Én egy kicsit még ott ültem mellette.

Elmondtam neki, hogy szeretem, és hogy mennyire ki vagyok borulva, amiért magamra hagyott ebben a világban. Ahogy mentem hazafelé a temetőből, vadul bombázni kezdtek. Az volt az érzésem, hogy követ a halál angyala, és nem akar leszállni rólam. De hála Istennek még mindig élek.

17.

Gáza mindennap változik, így az álmaim is vele együtt változnak. Ha egy lépést teszek előre, rögtön százat hátra. Amikor kitört a háború, az iskolában voltam. A szülők rohanva vitték el a gyerekeket, csak az én apám nem jött értem.

Nem értettem, hogy mi történik, és teljesen pánikba estem, mert nem ismertem a hazafelé vezető utat. A járda szélén ültem és sírtam, amikor megállt előttem egy férfi és megkérdezte, hogy hol lakom. Megmondtam neki, mire ő hazakísért. Amint beléptem a házba, rögtön megkérdeztem az anyukámat: „Miért nem jött értem apa?”

Anyám ezt válaszolta: „Így van rendjén, kislányom, menj csak tanulni...” Mondtam neki, hogy nem lesz felelés, mert háború van.

Aznap délután támadás érte a szomszédos laktanyát. Anyám erre azt mondta: „Hát ez van, ilyen a háború, már hozzászoktunk!” Futottunk a szomszédokhoz, mindenki menekült. Hamarosan megérkeztek a másik szomszéd család tagjai, megtelt a ház, több mint 100-an voltunk, de anyukám még ezt a helyzetet is rendjén valónak találta. Apukám reggel elment kenyérért, s több mint 6 óras sorban állás után egy vekni kenyérral tért haza. Mindenkinek egy fél szelet jutott. Anyám ebben sem talált kivetni valót.

Este a szüleim úgy döntöttek, hogy elmennek a kórházba meglátogatni a sebesülteket, én is velük tartottam. A kórházban nagyon sok vértanút láttunk, minden ágyon négyet, egymás hegyén-hátán. És akkor azt mondta anyám: „Ez nincs így rendjén”.

A háború nem ért véget. A háború nagy, és félek, hogy én is benne nővök fel. És szüntelen attól félek, hogy ki fog törni egy újabb háború. Ha egy lufi kipukkan, megijedek. Ha egy autó hangosan fékez, 20 métert ugrok, és ha egy kiskgyerek sikítani kezd, vele együtt sikítok. Néha egész éjjel fent maradok, és várom, hogy felkeljen a nap. De a következő nap semmiben sem különbözik az előzőtől.

20.

Gáza halai elmenekültek, de az emberek nem – ők nem tudtak.

A tengerbe öntik a szennyvizet. Ha a tenger beszélni tudna, ezt mondaná: „Gyalázat, amit velem és Gázával teszték.”

Ahelyett, hogy Gáza egy nagy zenei és színművészeti főiskola lenne, olyan iskolává vált, ahol verekedni és szemetelni tanulhatunk.

Én természetemnél fogva félős vagyok. Egy kis semmiségtől is megijedek.

A háború első napján minden lány hazament az iskolából, csak én nem. Én ott maradtam, és csak ültem, mert annyira reszkettem, hogy lábra se tudtam állni. Végül úgy éreztem, hogy ha én nem segítek magamon, akkor senki sem fog. Összegyűjtöttem minden erőmet és bátorságomat. Útnak indultam, és reszkettem, mint a nyárfalevél.

Az emberek elmentek mellettem, senki se figyelt rám. A bombázások erősödő hangjával az én félelmem is egyre nőtt. Máskor egy óra alatt értem az iskolától a házunkig, de azon a napon csak negyedóramba telt. Életemben soha nem féltem még ennyire. Minden percben úgy éreztem, hogy meg fogok halni. Életemben először rettenetesen magányosnak éreztem magam, pedig az utca tele volt emberekkel.

Hazaértem. Éppen az ablak mellett álltam, amikor egy bomba csapódott a ház mellé. Felrepültem, majd hirtelen a hátamra zuhantam. Az egész háború alatt nem voltam képes közel menni az ablakhoz. Egy ablaktalan szobában aludtam.

Azt hiszem a mai napig is félek, csak úgy teszek, mintha nem félnék.

24.

Szeretnék szép dolgokat mondani Gázáról, de nem tudok. Csak a szegénységet látom, a bekerítettiséget és az éhezést. Meg azt, amikor az egész Gáza az Al'Arish-i segélyszállítmányra vetette magát, és két óra alatt széthordta. Minden házban a mellőzést, a félelmet, a betegséget látom.

Mit is mondhatnék Gázáról? Amióta az eszemet tudom, bárhova nézek, elszomorodom. Főleg a gyerekek, de a felnőttek is, a fiatalok, a nők, a lányok, az állatok, a fák, a kövek... Gázában minden sír. Szeretnék jót is mondani, de nem találok semmit.

A tenger az egyetlen dolog, ami álmodni segít. Amikor a parton vagyok, azt képzelem Cipruson járok, vagy Párizsba utazom, vagy Rómába repülök – mindezt úgy, hogy igazából egy helyben maradok. Körbeutazom a világot, végül az ágyamban találom magam, a házunkban, a menekülttábor közepén.

És ekkor visszatérek a gázai valóságba, az undorító piachoz, a mindent elborító szeméthez, az árusokhoz és pultjaikhoz, az orrfacsaró bűzhöz és az emberekhez, akik nem beszélnek egymással.

Most, ahogy az órára nézek, és látom, hogy öt perc múlva dél, elkezdek remegni, a szívem gyorsabban ver, és úgy érzem, újra ki fog törni a háború. És nem csak az órámtól félek, hanem minden mástól, ami repül, még a legyeketől is. Senkinek sem beszélek a félelmemről, nehogy azt gondolják, hogy beteg vagy gyáva vagyok. Leginkább a bátyáimat féltem. Amikor egy légy a közelükbe repül, azt képzelem, hogy meg fogja őket ölni, ordítani kezdek és elrohanok.

És annyi a légy, hogy többet vagyok kint, mint bent.

26.

Ha azt gondoljátok, hogy gyáva vagyok, hát csak tessék! A háború óta, ha valaki belém köt vagy megüt, rá se hederíték. Inkább őt sajnálom. Csak hagyom, és továbbmegyek. A háború előtt nem ilyen voltam, mindenkire rátámadtam, ezért elkerült mindenki. Miért változtam meg? Őszintén szólva azért, mert annyi gyereket láttam meghalni a háborúban, hogy kezdtem átérezni, hogy egyszer mindnyájan meghalunk, csak van, akiért később jön el a halál. Így aztán elkezdtem mondogatni magamban: Haver, túl nagy vagy már te ahhoz, hogy ilyeneket csinálj! Az az érzésem, hogy száz éves vagyok.

Ha a háborúnak vége is van a csatatéren, a fejemben tovább folytatódik.

Szeretnék olyan lenni, mint akármelyik gyerek a Földön. Jó, ha nem a Földön, legalábbis Jeruzsálemben.

Amikor az unokatestvéreimmel beszélek neten, úgy érzem, ők igazi gyerekek. Másképp gondolkodnak, mint én. Félek elmesélni nekik, hogy mi kavarog a fejemben, mert azt gondolnák: ez meghibbant. Úgy csinállok, mintha rájuk figyelnék, s hazudozok nekik: ha ők azt mondják, hogy kirándultak egy nagyot, azt felelem, hogy én meg kettőt. Ők nem élték meg mindazt, amin mi keresztülmentünk a háborúban.

A családommal és hozzátartozóimmal Anan nagybátyámnál laktunk, mert az messze volt a háborús övezettől. Ott biztonságban voltunk, legalábbis ezt hittük. Az érkezésünk másnapján bombázták a nagybátyám háza melletti utcát. Leomlott a ház hátsó fala. A harmadik napon a nagybátyám elment, hogy babot és falafelt hozzon a reggelihez. Mikor visszajött, leállította a kocsit a ház előtt, és amikor szállt volna ki, egy rakéta csapódott belé. A felsőteste a járdára zuhant, az alsót meg a mentősök húzták ki a kocsiból. Összeszedték a felsőtest darabjait, nejlonszakba rakták, s elvitték a kórházba. Mindenki sírt és kiabált. Anyám azt mondogatta: Istenem, add, hogy gyógyultan térjen haza! Nem tudom, hogy magának hazudott-e, vagy nekünk. Mert persze a nagybátyám nem jött haza, sem gyógyultan, sem máshogy.

27.

Akkor először voltak tiszták Gáza utcái. Seholy egy darab papír, egy karton. Az emberek felszedték az utcáról a papírt a kenyérsütéshez, hogy a kikapcsolt villanyt pótolják. Anya nem akart sütni, így megkért, hogy hozzak kenyeret a pékségből. Ott a sor Gázától a nyugati partig állt, az embereknek vagy 8 órát kellett volna várniuk egy fél vekni kenyérré.

Egy másodperccel később palesztin rakétákat lőttek ki, majd rögtön azután izraeli gépek bombáztak. Az emberek rohanni kezdtek, jöttek a mentők. Voltak, akik holtan estek össze, mások megsebesültek. Én is halálra rémültem, és a szembe jövő emberek az utcán azt mondogatták: „Hála az égnek, életben vagy”.

Szóval kenyér nélkül mentem haza. Anya rám kiabált, és máig nem tudja, miért nem vittem akkor kenyeret.

Táncoslábú Lűszisztraté

– Országos Diákszínjátszó Találkozó, Debrecen és Nyírbátor¹ –

Jászai Tamás

Debrecenben és Nyírbátorban két nap alatt összesen tizenhat előadás versengett az ODT Észak-magyarországi regionális döntőjén (köztük egy budapesti nem művészeti iskolás produkció is, egyeztetési problémák miatt). A hagyományosan erős debreceni mezőny (Adyák-KIMI) mellett szenzációval szolgált a nyírbátori döntő: a nyíregyházi Figurás Színkör *Lűszisztraté* előadása akár kőszínházi közegben is megállná a helyét.

Debrecenben, az Ady Endre Gimnáziumban a huszonötödik tanéven is túllévő drámatagozat prosperál: a szomszédos Csokonai Színház fiatal színművészei, egykori Adysok (Mészáros Tibor, Mercs János) eredményes munkát végeznek, miközben egyéni diákkezdeményezésekből sincs hiány (gondolok itt főleg Olasz Renátó szervezői tevékenységére). Fontos, hogy a hagyományos színházfogalmon túllátó mozgásszínházi produkcióiból kettő is színre került (*Keraunotnetofóbia*, *Mario és a varázsló*), ám feltűnő, hogy az egyetlen *Hol rontottuk el?* kivételével kizárólag klasszikus szövegek, igaz, sokszor kortársiasított olvasatai érdeklik a csoportokat.

A nyírbátori találkozót Demarcsek Zsuzsa markáns koreográfusi és gondos rendezői tevékenysége tette emlékezetessé. A darab- illetve szövegválasztás itt meglepően korszerűtlennek tetszett: a városi fiataloktól érzésem szerint fényévekre fekvő népballada mellett Szabó Magda egy szövege és egy szovjet októmese is bekerült a programba, ám érdekes módon a kortárs Horváth Péter darabja ásatagabbnak bizonyult mindnél. A játzók mellett a rendezőtanárokon is múlt, hogy a kevésbé szerencsés választások többnyire izgalmas színpadi formát öltöttek.

Debrecenben hét(!) előadást mutatott be az Adyák-KIMI 11. D és 12. D osztálya, illetve további hármat két nem művészeti iskolás társulat: a szintén debreceni Főnix Diákszínpad és az Abakusz Diákszínjátszó Kör. A legjobb értelemben véve volt kakukktójas a *Hol rontottuk el?* című, 12. D osztályos produkció. Mercs János rendezte a nap egyetlen, nem már meglévő szöveg nyomán született előadását. A közösen írt, érezhetően alaposan megszárt jelenetsor a rontásról, a hiányról beszél, rímel, és táncol szellemes, friss, nemcsak külsőségeiben fiatalos stílusban.

Az egykor a táncos-koreográfus Horváth Csaba több előadásában szereplő Mészáros Tibor és a 12. D osztály másik fele a megjegyezhetetlen című *Keraunotnetofóbiával* vizsgázott mozgásszínházi stúdiómból – mint a helyszínen megtudtuk, az űrben keringő szemét földi becsapódásától való félelemben élők betegsége a cifra nevű fóbia. A precízen levezényelt jelenetek mostani formájukban magukban rejtik ugyan egy formátumos előadás lehetőségét, ám a játzók energiáit – érthető módon – egyelőre leginkább a kivitelezés köti le. A rövid, látványos etűdökből taszító, falanszterszerű világkép rajzolódik ki. A Poroszlay Éva rendezte *Mario és a varázsló* közismert történethez nyúlt: a Thomas Mann-i szövegből kiragadott jelenetek a történet csomópontjait jelenítik meg a mozgás nyelvén. A tömeg és a belőle kiemelkedő, ellene forduló egyén mítosza akkor működik, amikor a Cippolának hódoló nézősereget látjuk, s akkor gyengébb, amikor egy karakán Mariónak és egy gunyoros, rejtélyes varázslónak kellene színre lépnie.

Vakmerő vállalkozások iránt vonzódik a 11. D tagja, Olasz Renátó. A döntő napján színészként, rendezőként, dramaturgként is feltűnt, mégis leginkább szervezői tevékenysége tűnik jelentősnek. Shakespeare nyomán írta meg a *Tévedések színjátékát*: a jó érzéssel meghúzott alapanyagban a nem létező tragikus

¹ A Drámapedagógiai Magazin utolsó évfolyamaiban rendre hírt adtunk az Országos Diákszínjátszó Találkozó eseményeiről. Ez évben a színjátszóknak szóló különszámunkhoz nem érkezett közlésre alkalmas anyag – a jelen számban közölt két írással próbáljuk – részben – törleszteni adósságunkat olvasóink felé. (A szerk.)